

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები COVID-19 პირობებში: მწვანე ინვესტიციების კონტექსტი

სალომე გოგიაშვილი
სტუდენტ-დოქტორანტი

ნიკოლოზ ჩიხლაძე
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, თეოლოგიის დოქტორი,
ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი

რეზიუმე

COVID-19-ის შედეგად გამოწვეულმა პანდემიამ დიდი გავლენა მოახდინა მსოფლიო ეკონომიკაზე, უარყოფითად იმოქმედა ბევრ სექტორზე, რამაც გამოიწვია გლობალური რეცესია.

მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაციის ტემპების მკვეთრი აჩქარება ინვესტიციებისა და ეკონომიკური ზრდის მჭიდრო და არსებითი ურთიერთკავშირით არის განპირობებული. თუმცა, მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ინვესტიციების დონე, არამედ მათი ხარისხი და ეფექტური გამოყენება ეროვნული ინტერესების გათვალისწინებით, რაც საბოლოო ჯამში განსაზღვრავს საზოგადოებრივი ინტერესის ხარისხს და საინვესტიციო მიმზიდველობას. საინვესტიციო გარემოს შესახებ მსჯელობის საფუძველი უნდა გახდეს მოცემული ქვეყნის წარმოების სოციალური მიზნიდან ინვესტირების პროცესში მონაწილე მხარეების ინტერესების გათვალისწინება.

„პანდემიის წლის“ - 2020 წლის შედეგები ნეგატიური იყო მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის მათ შორის საქართველოს ეკონომიკისთვის. კერძოდ, ბოლო 15 წლის განმავლობაში ამ წლის შედეგი ყველაზე დაბალი იყო (572 მლნ. აშშ დოლარი) და 2019 წლის მონაცემის მხოლოდ 42,8%-ს შეადგინა. ასეთი პირობები კიდევ უფრო მეტად მოითხოვს კრეატიულ მიდგომებს ინვესტიციების მოზიდვისათვის. ერთ-ერთ ასეთ მიმართულებად გვესახება „მწვანე ინვესტიციების“ განვითარება.

საკვანძო სიტყვები: პანდემია, რეცესია, საინვესტიციო მიმზიდველობა, „მწვანე ინვესტიციები“.

DIRECT FOREIGN INVESTMENT UNDER CONDITIONS OF COVID 19: IN TERMS OF GREEN INVESTMENT

Salome Gogiashvili
PhD Student of GTU

Nikoloz Chikhladze

Doctor of Economic Science, Doctor
of Theology, Professor

Professor of Ak. Tsereteli State University

RESUME

The pandemic caused by COVID-19 has had a major impact on the world economy, negatively affecting

many sectors, leading to a global recession.

The sharp acceleration in the globalization of the world economy is due to the close and substantial relationship between investment and economic growth. However, it is important not only the level of investments, but also their quality and effective use in the national interest, which ultimately determines the quality of public interest and investment attractiveness. The reason for discussing the investment environment should be from social goal of production of the given country to the consideration of the interests of the parties involved in the investment process.

The results of the “pandemic year” - 2020 were negative for many countries around the world including for the economy of the Georgia. For the last 15 years the result of this year was the lowest (572 million USD) and amounted to only 42.8% of the 2019 data. Such conditions further require creative approaches to attracting investment. One such strategy is to develop “green investments”.

Keywords: pandemic, recession, investment attractiveness, “green investments”

* * * *

ეკონომიკის ლიაობის პირობებში მისი საკვანძო მახასიათებელი შრომითი რესურსების და კაპიტალის გადაადგილებაა. საინვესტიციო რესურსების შიდა ბაზრის ნელი ჩამოყალიბება უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის აქტუალობას განაპირობებს. იმავდროულად, ინვესტიციები არა მარტო დაფინანსების ახალ, დამატებით წყაროს ქმნის, არამედ ახალი ტექნოლოგიებისა და მართვის თანამედროვე მეთოდების ამოქმედების ეფექტური საშუალებაა. ინვესტიციები საქართველოში საგადასახდელო ბალანსის მნიშვნელოვან კომპონენტს წარმოადგენს.

ამ კუთხით ყველაზე დიდ ინტერესს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (პუი) ინვეს. მიღებული განმარტებით, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (Foreign Direct Investments, FDI) - საერთაშორისო ინვესტიციების სახეა, რომლებიც ხორციელდება პირველი ქვეყნის რეზიდენტის (ინვესტორის) მიერ მეორე ქვეყნის რეზიდენტ რეციპიენტ საწარმოში თავისი გრძელვადიანი ინტერესების რეალიზაციის

მიზნით (OECD, 2020). ამ შემთხვევაში ინვესტორს შესაძლებლობა უნდა ჰქონდეს მოახდინოს არსებითი ზეგავლენა ამ საწარმოს მართვაზე. ამიტომ, პირდაპირი ინვესტორია ის ინვესტორი, რომელიც ფლობს საწარმოს აქციების არანაკლებ 10% ან ასეთი მონაწილეობის ექვივალენტს. თანამედროვე ეკონომიკაში პირდაპირი ინვესტიციებზე საშუალოდ საერთო საინვესტიციო ნაკადის 20-25% მოდის. (UNCTAD, 2020)

COVID-19-ის პირობებში ინვესტიციების ნაკადის ზრდას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისათვის. ისინი ხელს უწყობენ პროგრესული ტექნოლოგიების, მართვისა და მარკეტინგის თანამედროვე მეთოდების დანერგვას, პერსონალის კვალიფიკაციის ზრდას, საერთაშორისო ეკონომიკურ სისტემაში ქვეყნის ეკონომიკის ინტეგრაციის დაჩქარებას. ამ პროცესს თან რიგი ნაკლოვანებებიც ახლავს: უცხოური ინვესტიციები ანაცვლებენ შიდა ინვესტიციებს, მძაფრდება კონკურენცია ადგილობრივი მწარმოებლებისათვის, შესაძლოა უარყოფითი გავლენა იქონიონ ქვეყნის ეკონომიკის დარგობრივ სტრუქტურაზე, პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებზე (Myxa, 2020)

ცხრილი საქართველოს მშპ-ის და პუი-ს მაჩვენებლები 2015-2021 წლებში (მლნ.აშშ დოლარი)

წელი	მშპ	პუი
2015	14948.1	1728.8
2016	15141.6	1654.0
2017	16248.5	1980.8
2018	17596.6	1317.1
2019	17470.7	1335.8
2020	15937.8	572.0
2021 (ორი კვ.)	8718.3	366.4

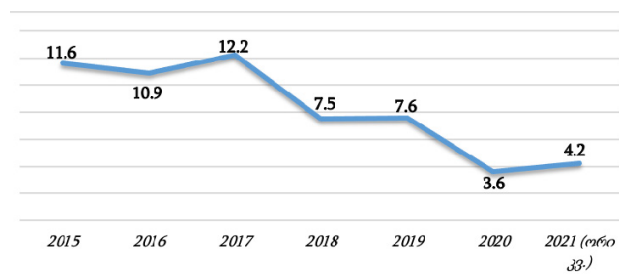
წყარო: სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახური

საქართველოს ეკონომიკაზე COVID-19-ით გამოწვეული ნეგატიური ზემოქმედება აისახა პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებზეც. ბოლო 15 წლის განმავლობაში 2020 წლის შედეგებით ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა - 572 მლნ. აშშ დოლარი. იგი 2019 წლის მონაცემის მხოლოდ 42,8%-ს შეადგენს (იხ. ცხრილი).

ამ პერიოდისათვის ასევე მინიმალურ მაჩვენებელს მიაღწია პუი-ს ხვედრითმა წილმა მშპ-ში (4,2%). იგი 3,4-ჯერ ჩამორჩება საანგარიშო პერიოდში ყველაზე მაღალ მაჩვენებელს (2015 წელი, 12,2%). 2021 წლის პირველ ნახევარში პუი-მ 366,4 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 2020 წლის წლიური მაჩვენებლის 64%-ია. გასული წლის პირველ

ნახევართან შედარებით პუი-ს მოცულობა ასევე შემცირებულია 11%-ით.

ნახაზი პუი-ს ხვედრითი წილი მშპ-ში 2015-2021 წლებში (%)

კანონზომიერად მიგვაჩნია პანდემიით გამოწვეული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობის ვარდნა ეკონომიკის რიგ სექტორებში. ყველაზე მძიმე მდგომარეობა სასტუმროებისა და რესტორნების სექტორშია, კლებამ 284%-ს გადააჭარბა (2019 წელი - 120,16 მლნ აშშ დოლარი, 2020 წლის მაჩვენებელი უარყოფითია და მან შეადგინა -221,46 მლნ აშშ დოლარი). ასევე კლება ენერგეტიკის სექტორში (2019 წელი - 261,56 მლნ აშშ დოლარი, 2020 წელი - 5,81 მლნ აშშ დოლარი, კლება - 97,8%) და ტრანსპორტის სექტორში (2019 წელი - 126,83 მლნ აშშ დოლარი, 2020 წელი - 60,54 მლნ აშშ დოლარი, კლება - 77,1%).

2021 წლის I კვარტალში ყველაზე მეტი პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია საფინანსო სექტორში განხორციელდა და 93.9 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია, მეორე ადგილზე იმყოფება ენერგეტიკის სექტორი - 35.5 მლნ აშშ დოლარით, ხოლო მესამეზე - დამამუშავებელი მრეწველობის სექტორი 27.9 მლნ აშშ დოლარით.

მიგვაჩნია, რომ შექმნილ რთულ ვითარებაში პუი-ს მოზიდვის კუთხით ერთ-ერთი პრიორიტეტულ მიმართულებად შეიძლება იქცეს ინვესტიცია „მწვანე“ სხვადასხვა კრიტერიუმის მიხედვით ხდება და განსხვავდება ქვეყნების მიხედვით. საქართველოში, მწვანე ეკონომიკის დაფინანსების (GEFF) პროგრამის ფარგლებში, ინვესტიცია „მწვანედ“ რომ დასახელდეს, ის ენერგიის გამოყენებას ან სათბურის აირების გამოყოფას მინიმუმ 20%-ით უნდა ამცირებდეს (კულიში, 2020).

ევროპული მწვანე შეთანხმება არის ევროკომისიის პოლიტიკური ინიციატივების ნაკრები, რომლებსაც აერთიანებს საერთო მიზანი, კერძოდ 2050 წლისთვის ევროკავშირი გახდეს მსოფლიოში პირველი „კლიმატ-ნეიტრალური გაერთიანება“. ის ეხება სხვადასხვა დარგებს, მათ შორის, მშენებლობას, ბიომრავალფეროვნებას, ენერგეტიკას, ტრანსპორტს, კვების მრეწველობას. „მწვანე შეთანხმების“ საშუალებით ევროკავშირი ქმნის კლიმატ-ნეიტრალური გზით ინფრასტრუქტურის, პროდუქტებისა და სტანდარტების გაუმჯობესების მოდელს, რომე-

ლიც წარმოადგენს მაგალითს და იმ გზას, რომელსაც უნდა გაყვეს მსოფლიოს ყველა ქვეყანა, საქართველოს ჩათვლით (EU For Georgia, 2021)

საქართველოშიც გრძელვადიანი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისთვის გარემოს დაბინძურება და კლიმატის ცვლილება მთავარ საფრთხეებად იქნა აღიარებული. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია - „საქართველო 2020“ - ეფექტური და ყოვლისმომცველი ეკონომიკური ზრდის მიმართულებით ძალისხმევებთან ერთად, ითვალისწინებს ბუნებრივი რესურსების რაციონალურ გამოყენებას, ეკოლოგიური უსაფრთხოებისა და მდგრადობის უზრუნველყოფას. კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული ღონისძიებების დაფინანსება მხოლოდ გარემოს დაცვის ინტერესებში არ შედის. ფინანსური რესურსები ასევე გააფართოებს ბიზნეს შესაძლებლობებს, ხელს შეუწყობს ტექნოლოგიების გადაცემას და სამუშაო ადგილების შექმნას. ზოგიერთი ქართული კომპანია ბიზნესის განვითარების პოტენციალს „მწვანე“ ინვესტიციებში ხედავს. (OECD, 2018)

მწვანე ინვესტიციების აქტუალობას ადასტურებს მთავრობის ინიციატივები, რომლებიც ახალისებს ამგვარ ინვესტიციებს. საქართველოს მთავრობის საკანცლარო დოკუმენტებში აღნიშნულია, რომ იგი ხელს უწყობს ისეთ ინვესტიციებს, რომელიც მოიცავს ეკოლოგიურად სუფთა საკვების წარმოებას, მწვანე პროდუქციის წარმოებას, სუფთა ტრანსპორტს, მდგრადი ეკოტურიზმისა და ეკოსისტემების სერვისების განვითარებას, განახლებადი ენერგიის მოცულობის ზრდას, ენერგოეფექტიანი ღონისძიებების გატარებას მათ შორის ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორში. (საქ. მთავრობა, 2018)

მიგვაჩნია, რომ მწვანე უცხოურ ინვესტიციების დაინტერესებისა და ზრდის მიმართულებით მთავრობამ უნდა მოახდინოს ამგვარი სახის ინვესტიციების კატალიზაცია (დაჩქარება), მიმართოს მწვანე ინვესტიციები ისეთ რეგიონებში, რომლებსაც სჭირდებათ ეკოლოგიურად მდგრადი ზრდა და განვითარება.

მნიშვნელოვანია თუ როგორ შეუძლიათ მთავრობებს უკეთ მოიზიდონ და გამოიყენონ ასეთი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები. ერთერთი ასეთი ინიციატივა სახელმწიფოს მხრიდან შეიძლება იყოს მწვანე რეინვესტირებაზე ორიენტირება, რო-

გორც არსებული აქტივების ეფექტურობის გაუმჯობესების სტრატეგია.

შესაძლებლად მივიჩნევთ ეროვნული ბანკის მიერ ხელსაყრელი რეფინანსირების პირობების შეთავაზება იმ ბანკებისთვის, რომლებიც გასცემენ სესხებს მწვანე პროექტებისათვის. უფრო მეტიც, შესაძლებელია „მწვანე ბანკების“ შექმნის სტიმულირება. ისინი შეთავაზებენ კერძო ინვესტიციებს მომგებიანი დაფინანსების პირობებით, რაც უზრუნველყოფს მწვანე პროექტებისათვის რისკების შემცირებას.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ასევე, ბიზნესის და მენარმეობის სახელმწიფო ხელშეწყობის პროგრამებში გაძლიერდეს მიზნობრივი კომპონენტი (მაგ., „მწვანე გრანტები“, „ენერგოეფექტური გრანტები“ და სხვ.) რაც მნიშვნელოვანია მწვანე ეკონომიკის განვითარებისათვის, გარემოზე ზეწოლის მინიმუმამდე შემცირებისათვის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კულიში გ., მწვანე ინვესტიციების სარგებელი. URL: <https://ebrdgeff.com/georgia/benefits-for-individuals-businesses-and-environment-the-geff/>
2. საქართველოს მთავრობა (2018). ქვეყნის ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები 2019-2022 წლებისათვის (გადამუშავებული ვარიანტი) URL:<https://www.mof.ge/images/File/BDD-new/19-22-BDD-wardgena.pdf>
3. ფინანსური რესურსების მობილიზება კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული ღონისძიებებისთვის საქართველოში. OECD, 2018. URL:[https://www.oecd.org/environment/outreach/Georgia%20Climate%20Action%20\[Georgian\]%20\[1\].pdf](https://www.oecd.org/environment/outreach/Georgia%20Climate%20Action%20[Georgian]%20[1].pdf)
4. OECD (2020) Benchmark Definition of Foreign Direct Investment — 4th ed. URL: <http://www.oecd.org/>
5. The European Union For Georgia URL:<https://eu4georgia.ge/green-deal/>
6. UNCTAD (2020) Foreign Direct Investment and the Challenge of Development. World Investment Report. United Nations, Geneva.
7. Муха Д. (2020) Трансформация инвестиционной политики в условиях пандемии COVID-19 - Банківський веснік, ЛІПЕНЬ. стр. 59-72.